

מראי מקומות- חולין ע"ז

- (א) ועוד, התורה חסה על ממונן של ישראל- הק' הלב ארי', הדבר באמת תמוה מאד, איך ס"ד דרבה דמשום הפסד ממון נתיר איסור דאורייתא. ותי' דרבה ס"ל דמה דאמר ר"ל דאין נמנין עליהן אינו אלא משום חומרא דרבנן, שמא יבואו למנות עליהן אף לאחר שנתקשו. ולזה קאמר, חדא דר' יוחנן ס"ל דנמנין עליהן, ואף ר"ל דחולק עליו, ס"ל דאינו אלא חומרא בעלמא, וי"ל דהיינו דוקא לענין קרבן פסח, דשייך לקיים מצות קרבן פסח בבשר גמור, אבל הכא, דאין לו תקנה, לא אחמור רבנן, לפי שהתורה חסה על ממונן של ישראל. ור' פפא מהדר לי' דבאמת ר"ל ס"ל מעיקר הדין דאין נמנין עליהן, וגם איסור דאורייתא הוא, והיינו כדמסיק דאף ר' יוחנן ס"ל כר"ל כן, וגם לקולא, וא"כ ע"כ הוא מעיקר הדין, ולא רק מתורת חומרא, וא"כ ודאי אין שייך להקל בזה באיסור דאורייתא.
- (ב) התורה חסה על ממונן של ישראל- חז"ל הביאו ב' ראיות למושג זה, א' מהא דכתיב ופנו את הבית, דהתורה חסה אפי' על כלי חרס של צרי עין (וכמש"כ רש"י ביומא לט., והוא משנה בנגעים [י"ב, ה']), ועוד, כמו בסוגיין, מהא דכתיב והשקית את העדה ואת בעירם, ולמה צריך ב' מקורות. וכ' הנודע ביהודה (תניינא, יו"ד סי' ק"ס) דתרת צריכי, דמהא דופנו את הבית אין אנו לומדים דהקב"ה מרבה אף בניסים כדי לחוס על ממונן ישראל, דכיון דהי' המים יוצא בנס מהסלע, הי' לו למעט בנס, וכיון דלא עשה כן, אלא הרבה בנס להשקה בעירם, ע"כ חס על ממונן של ישראל אפי' לעשות נסים בשביל ממונם (וע' דרש משה [פ' חקת] דהק' על ראי' זו, דאולי חס הקב"ה על הבהמות בשביל עצמן). ומהא דוהשקית את בעירם אנו רואים רק דהקב"ה חס על ממונם של הצבור, אבל אין ראי' דחס גם על ממונן של היחיד, ועל כן אמרו חז"ל דנראה מהא דופנו את הבית דהקב"ה חס על ממונן של ישראל, דאף בממונן היחיד חס.
- (ג) נפש היפה תאכלנה- ע' באגרות משה (יו"ד א', ל"א, ד"ה ולא קשה), דכ' דפשטות לשון המשנה משמע דרק מי שדעתו יפה מותר לו לאכול תאכלנה, אבל מי שנמאס בו, אסור לאוכלו משום בל תשקצו. ואולם ע"ש שהביא מהפרי מגדים (י"ג, מ"ז א') דהיכא דמאיסי לכל העולם ולדידי' לא, מ"מ אסור לו לאוכלה משום דבטלה דעתו אצל כל אדם. ולכא' יוצא מזה דכיון דתנן במתני' דנפש היפה תאכלנה, א"כ באמת נפש היפה לאו דוקא, דכ"ע יכולין לאוכלנה, רק מתני' דיבר בהווה, וצ"ע בזה.
- (ד) מנא הני מילי, דת"ר כל בהמה תאכלו, לרבות את השליא- כ' התורת חיים, דאין שאלת הגמ' מנא"מ דהיכא דמצא שליא ובתוכה ולד גמור דהשליא מותרת, דזה פשוט, דבתר ולד גרידה, והולד מותר משום דהוי בן פקועה גמור. אלא משום דמתני' איירי בשליא שנימוח הולד שבה, לכך בעי מנא הני מילי, דכיון דנמחה, לאו בכלל בהמה הוא, והתורה אמרה בהמה בבהמה, ולכן אמרי' דכל בהמה לרבות את השליא, דמרבין מכל בהמה ולד שנימוח, וכיון דולד שנימוח בכלל בהמה הוא, שליא דידי' נמי מותרת, דבתרי' גרידא.
- (ה) מנא הני מילי... לרבות את השליא- ע' בראש יוסף, דהעיר דלדעת הרמב"ם דס"ל דכל ספק דאורייתא לחומרא הוא לקולא מן התורה, א"כ למה צריך קרא לרבות את השליא, הרי לכא' כל האיסור הוא מספק, שמא יצא הראש, וכמש"כ רש"י, וא"כ לפי דעת הרמב"ם לכא' אין צריך קרא לזה. וכ' דשאני הכא דאותו שליא הי' בחזקת אבר מן החי, ובחזקת איסור אף הרמב"ם מודה דצריך קרא להתירו מספק.
- (ו) לרבות את השליא- פי' הראש יוסף, דה"א דגרע מעובר, כיון דכל ההיתר של עובר הוא משום בהמה בבהמה, ושליא אינה בהמה, ולכן צריך מיוחד להתירה.

מיד שמתה חל עליה דין נבלה, וע"ש מה שהק' דמתוס' מבואר דלא ס"ל כן, והניח בקו'.

(ט) כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי- ע' ברשב"א, שהביא מש"כ רש"י בשבת (סז), דדבר שאינו ניכר בו שיש בו משום רפואה, מ"מ אסור משום דרכי האמורי. וע"ז פריך הגמ' מסוקרו בסיקרא, דמותר, אע"פ שאין רפואתו ניכר (אבל ודאי ידע הגמ' דיש בו רפואה). והק' הרשב"א, הא איכא שן של שועל ומסמר הצלוב, דאין רפואתן ניכרת, ומ"מ אין בהם משום דרכי האמורי. ולכן פי' דברי הגמ' ככה, דהק' הגמ' וכי כללא הוא דכל שאין בו רפואה כלל יש בו משום דרכי האמורי, והא איכא סוקרו בסיקרא.

(ז) לרבות את השליא- ומבואר דבלא קרא ה"א דאכילת שליא אסורה. וע' בפלתי (פ"א, ו'), שהביא מה שכ' השו"ע שם (והוא דעת הטור) דשליא שהחמור נוצר בו מותר, ופירשא בעלמא הוא, וע"ז כ' הש"ך וכן כל שליות של בהמות טמאות. והביא הפלתי דהרמב"ם חולק ע"ז, וס"ל דשליא לעולם הוי אסור באכילה. והביא דהפרי חדש מסייע לדברי הרמב"ם מסוגיין, דמבואר דלולי הקרא הי' שליא של האם אסור באכילה, ולא יהי' מותר אף ע"י השחיטה, ואמאי, אם פירשא בעלמא הוא, א"כ ודאי מותר, ולמה צריך קרא. ותי' הפלתי ע"פ מש"כ רש"י והר"ן בסוגיין, דמה שהשליא אינו מטמא טומאת נבלות הוא משום דלאו בשר הוא, אלא כשאר אוכל בעלמא. הרי, דמשה לי' אוכל, רק דלאו בשר הוא. וא"כ, אם באנו לאוסרה מחמת נבלה או טמאה, הרי התורה לא אסר אלא כשר משום נבלות או טמאות, ולא סתם אוכל בעלמא, והך לאו בשר הוא, ואין כאן ענין לאוסרה, דא"א לומר דעבר על אכילת נבלה או טמאה. אבל אם באנו לדון מצד איסור אבר מן החי, הרי אי"ז תלוי בבשר כלל, שהרי אילו לא ילפי' מקרא, היינו אוסרים גם חלב וביצים מחמת איסור אבר מן החי, ואלו ודאי לאו בשר מקרי, אלא דהכלל הוא, דכל היוצא מן החי אסור (מבלי קראי להתיר חלב וביצים). וא"כ, שפיר י"ל דהך שליא באמת אינו בשר, רק דאסור מטעם שיצא מן החי, ואם שחט האם ומצא בה שליא, יהי' אסור מטעם אבר מן החי, ולכן צריך קרא לומר דשחיטת האם מתירה. וכל זה בבהמה טהורה, אבל בבהמה טמאה, דלית בה איסור אבר מן החי, רק איסור בהמה טמאה, א"כ זה דאינו בשר שפיר מותר מצד זה, ושפיר פסק הטור דשלית חמור וכל בהמה טמאה מותרת באכילה.

(ח) לא נצרכא אלא שעשאן ציקי קדירה- תמה האבי עזרי (שאר אבות הטומאה א', ז', ד"ה ולדידי), למה צריך קרא לומר דאף שעשאן ציקי קדירה אין להם דין נבלה, הרי כיון שבשעה מיתתן לא היו נבלות, א"כ ודאי אף אח"כ אין להם דין נבלה, ולמה צריך קרא לזה. וצייד דאולי הביאור הדברים הוא דה"א דכיון דשייך לעשותן צוקי קדירה, א"כ